

SAPSAFIT ISNAN NABILBILGANA

Folk Tales from Other Places

Stories and Illustrations by

Mrs. Noelle De Castro

and

Mr. Alfredo Soliba

with the help of
Miss Judy Wallace

Retold in Filipino by

Mr. Rodolfo Barlaan

Summer Institute of Linguistics-Philippines, Inc.
Translators 1974 Publishers

Published
in cooperation with
Bureau of Public Schools
and
Institute of National Language
of the
Department of Education and Culture
Manila, Philippines

1174-210

FOREWORD

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting superstructure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognizes the pedagogical importance of dividing literacy and second language learning into two steps--literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Department of Education of the Philippines is proud to present this latest volume in a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

JUAN L. MANUEL
Secretary

FOREWORD

One of the noble aims of Education is to equip every citizen to participate meaningfully in his society and to share in shaping the destiny of his country. Providing literacy instruction in each man's vernacular is a basic step in realizing this goal. To promote this purpose the Summer Institute of Linguistics works in agreement with and under the auspices of the Department of Education in the preparation of instructional and supplementary reading materials for the various Cultural Minorities of our country.

The Bureau of Public Schools takes pleasure, therefore, in presenting this volume of literacy material which is part of its list of approved supplementary reading materials prepared for use by the Public School in the areas using the vernacular of these materials.

LICERIA BRILLANTES SORIANO
Director of Public Schools

Preface

Here are folktales collected from some other cultural minority groups. However, they are retold in a style to fit the Sagada flavor of story telling. There are also a few Sagada folktales that are included in this book.

This is the second book written by two teachers from Sagada during the Writers' Workshop in in November and December, 1974 held at Bagabag, Nueva Vizcaya. The Summer Institute of Linguistics helped greatly in the production of this book.

This book is written in both Kankanay and in Filipino so that it can be of value to the adult education classes and to the children in school. The authors hope that the readers will enjoy reading the stories contained in this book.

Preface

Naay nan sapsappit ay naolnong isnan sapsappit di lib-a ay kabbey isnan nabilbilgana. Ngem naistolya kasin dana ay naikompa isnan istail di iSagada ay mensapsappit. Wada dedan nan nagabis ay sapsappit di iSagada ay naidom isnan naay liblo.

Siya na nan maikadwa ay liblo ay insolat nan doway men-is-isolo ay iSagada issan writers' workshop isdin Nobyembre ya Disyembre, 1974 id Bagabag, Nueva Vizcaya. Dakkel nan inbadang nan Summer Institute of Linguistics isnan nakasapowan nan naay liblo.

Gawis tay naisolat isnan Kankanay ya Filipino ta mapaay isnan amam-a ya inin-a ya nan ongong-a isnan oskilaan. Sapay koma ta esada ganasen ay mangbasbasa isnan sapsappit ay naisolat isnan naay liblo.

PART I
DANKANAY

San Inmona ay Payong

Id kasin maid payong. Into ngata nan nagapowan nan inmona ay payong? Ngan ngata san inmona ay payong?

wada kano nan esa ay ansisit ay kabbey isnan daem di lota. Filmi nan egyatna is odan iso nga adi polos bomala isnan baeyna no gekkena ay nganngani ay omodan.

wada pay nan sin-agew, binmala isnan baeyna daet men-galalasing tay nangilikilis id daya.

"Aye gawigawis ay agew idwani," kinwanina. "Mabalin ay omeyak menasyal."

San ansisit ninbado et bomala. Minpasyapasyal et enggana ay omdan id adaadawi. Inilana nan anaanando ay batbatang.

Inilana nan natkenatken ay molmola. Nasdanasdaaw ay nang-ila isnan bayaya ay natkenatken nan menbebgew ay koloida ya nan bildi ay toboda.

Daet mentangad. "Ay inayan!" kinwanina. "Naay nganngani ay omodan. Ay ngan ngen di ikkak? Awnit matombeak tay adaadawiyak id baeyko."

Tinmagtag ay somaa ngem egay nakaadawi daet omodan. Ayet di egyat na issan odan.

"Ay ngan di ikkak? Ay into ngen di omayak?" sinootna isnan awakna. "Naay matombeak." Danat nin-ila san gege isnan poon di bato.

"Makilinongak kad ken sik-a?" ninpakaasi san ansisit issan gege. "Filmi nan egyatko isnan odan dapay naay matombeak."

"Awan adi mabalín. Ban-eban-eg nan naay bato para ken

daita ay dowa. Matombeka met laeng isna. Engka makilinong is teken," insongbat san gege.

Danat taynan sangege. Inilana nan esay mola.

"Pangaasim kad ta menlinongak isnan tobom. Omegyatak isnan odan," kinwanin san ansisit issan mola.

"Ban-eban-eg nan tobok pala ken sik-a. Matombeka met laeng. Engka omanar is teken is makilinongam," insong-bat san mola.

Daet kasin mendaddadaan san ansisit. Maid polos ilaena is mola ay dadakkel nan toboda. Ninmoyangaw id adaadawi danat nin-ila nan polaw. Ay ngan ngen todi?" sinootna. Sinmag-en ta ipootna no ngan todi.

"Ah! Damayan! Dakkel ay damayan. Idwani menlinongak isnan damayan tay naay kayet ay men-od-odan."

Intokdon san ansisit issan poon di damayan. Ninlinong

et sisi. Ngem logiyana ay magisbet daray kayet men-od-odan.

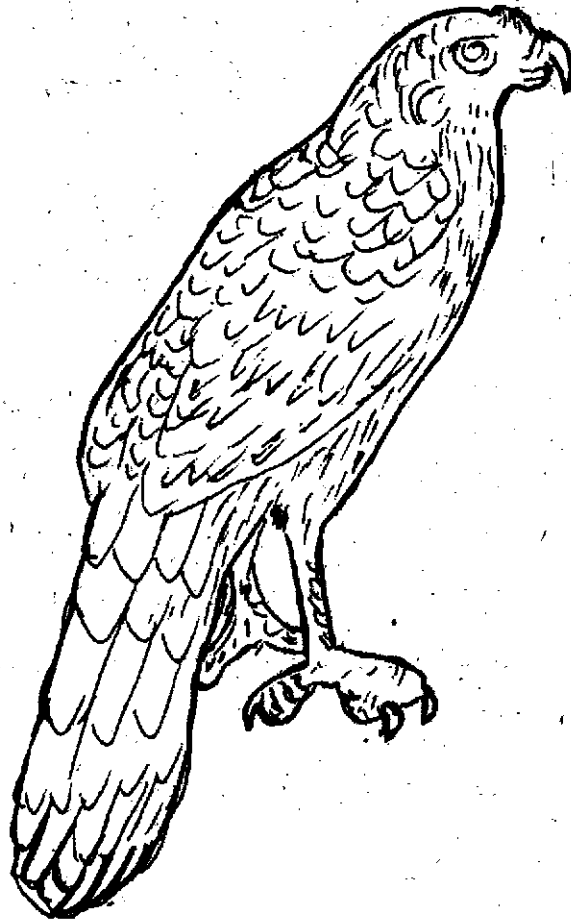
"Laydelaydek ay somaa daray men-od-odan kayet. Ay ngan ngen di ikkak?" kasina sinoot isnan awakna.

Danat dalos inengneng kasin san damayan. Daet mennemnemnem danat kanan isnan awakna, "Gabotek samet na, mabalin ay aawitek dakray mendad-aan."

Nin-gabotna tet-ewa san damayan danat aawiten ay mendad-aan. Dadama san gasingna ay mendad-aan ay somaa id baeyna isnan daem di lota.

"Idwani adiyak omegyat isnan odan. Adiyak matombe olay men-od-odan. Naay dadlo di damayan ay manglinlinong ken sak-en olay no intoy omayak," kinwanina.

San obpay damayan di ansisit nan inmona ay payong.

Sallak-en

wada kano id kasin nan
sin-asawa ay da Sallak-en ken
asawana. Falalo ay kodokododa.
Minapseng ay lomoksoda dapay
sisisisiyangna ay sinkasapolan
sinkasa-angan.

wada pay nan sin-agem ay
obaya dat kayet lomokso si
Sallak-en tay no adi lomokso
et adida mangan. Omdan pay et
mangobi issan om-ada dat wada
nan koyat isnan benget nan

om-a ay mangmangwani, "Sallak-en, depapem pod sak-en. Sallak-en, depapem pod sak-en."

Dedededengen Sallak-en danat kanan, "Ay sino pay es nan kakoyat nan tomongeg ay sana."

Dat ome y et ena depapen et bedbedena nan sikina ya nan payakna et tangbana isnan lowana dat kasin mangobi. Mangob-obi pay dat kasin menkalikali san koyat ay mangmangwani, "Sallak-en, dawisem pod sak-en. Sallak-en, dawisem pod sak-en." Matongeg kasin si Sallak-en dat ome y et ena dawisen. Danat tangban isnan lowana dat kasin mangobi.

Mangob-obi pay dat kasin menkalikali san inisdana ay koyat ay mangmangwani en, "Sallak-en, itakkim pod sak-en.

Natongeg kasin si Sallak-en dat ome y et omilleng danapay isda. Dat kasin mangobi.

Mangob-obi pay dat kasin dedededengen Sallak-en san inisdana ay koyat ay mangmangwani en, "Sallak-en, itakkim pod sak-en. Sallak-en, itakkim pod sak-en."

Natongeg kasin si Sallak-en dat omey isnan benget nan om-a et mentotowad et itakkina. Danat taynan et kasin mangobi.

Mangob-obi pay dat kasin menkalikali san koyat ay mangmangwani, "Sallak-en, kobkbowem pod sak-en; Sallak-en, kobkbowem pod sak-en."

"Poda! Ay ngan pay es nan iyaamis tosa. Maid inobik is isaak issa kami kanen dapay tomaktaksa." Dat omey et ena kobkbowen tay matongeg siya.

Mangob-obi pay kasin siya dat kankanan san nakobkobo ay takki, "Sallak-en, ilaem pod sak-en. Sallak-en, ilaem pod sak-en."

"Ayta pay es sa is koyat," kanan Sallak-en. Dat omey et ilaena tay palaloy matongeg. Iiana pay dat obpay tinmobo ay lobban. Midyo men-gasing siya dapay somagong et mangobi.

Mangob-obi ay menyoyodong dat kasin kankanan san koyat ay tinmobo is lobban, "Sallak-en, tangadem pod sak-en. Sallak-en, tangadem pod sak-en."

Men-ekwas pay si Sallak-en et tangadena dat obpay iman dinmakkal ay dadadadakkal nan kagagasing ay begasna. Dat itoloy kayet Sallak-en ay mangobi.

Mangob-obi pay dat kasin kankanan san koyat ay tinmobo is lobban, "Sallak-en, bolasem pod sak-en. Sallak-en, bolasem pod sak-en."

"Ay inayan pay ay napapadongak ngen. Ay ngan pay nan dan aped mangibogabogaw nan lobban ay sana," Dat omey et ena

bolasen nan esa et igwana isnan lowana. Dat kasin mangobi.

"Si Mangob-obi pay dat kasin es kankanan san lobban, "Sallak-en, tempakem pod sak-en. Sallak-en, tempakem pod sak-en." Dat omey et tempakena.

Tempakena pay dat obpay bagas nan begasna. Men-galalasing siya danat ponoponowen san lowana issan lobban dat somaa et adina itapi san bassit ay inobina.

Ay! Kanega ninpangaonga da Sallak-en ken asawana issan gasingdas san bagas ay begas di lobban ay kankanenda.

Si Kallakal

Wada-wada kano nan esay bayanggodaw ay lalaki ay kangadan is Kallakal.

Inagew ay mandalena si inana, "Isaganam nan baonko. Masapol adoadowem."

Dat esteesten inana ay menkal-oy et igwana isnan dakkel ay topil.

"Ay into man nan omaya-ayam isnan winakgat?" sinoot inana.

"Ngan di ngotom is omayaayak," insongbat Kallakal.

Olay adoado nan baona dapay no somaa maid polos binay-ana is olay sinkapit-ing.

Kinwanin inana, "Ay ngan ngen nan pamarigpangan Kallakal isnan baona? Ay dan olay adoado nan baona danapay amiaminen?"

Naomaoma si inana danat en onoden ta siimena. Omey pay tet-ewa danat nin-ila si Kallakal ay mensas-aep issan ginawang. Nintabon si inan Kallakal isnan likod nan bato ay mangboyboya isnan anakna.

Napno nan lata isnan ikan ay sinaepana daet domaka ay mangwani en, "Matak maipketka isnan matak."

Dat ninkikipket tet-ewa san matana et agowana san apoy danat dawisen san ikan. Naoto pay danat alan san baona et mangan. Ay apo ta nasdanasdaaw si inana tay inamiamina san sinkatopil ay baona ya san sinkalata ay ikan. Osto pay maka-kan danat ipodan et maseyep engganay nasdem.

"A! Siya obpay di nan biyag Kallakal ay inagew. Aped mangmangmangan ya maseyseyseyep. Mensaep ngem maid polos isaana danapay idlo sak-en isnan talabako," kinwanin inana ay

menseseg-ang.

Issan kawakgātana, inonod kasin inana ta laydena ay ilaen no ngan nan ikkan Kallakal ay mangkaan isnan matana. Inilana san anakna ay men-an-anido issan benget nan ginawang.

Maaw-awni pay danat dedengen siya ay mangmangwani, "Matak makaanka tasiyay di makaletepak ay mensaep." Daet tet-ewa menkaipopoltog san matana et maipket issan bato dat lomagto ay menletep issan ginawang.

Mensessese san ligét inana danat men-ala san matan Kallakal et menbekasna issan apoy daet manaltook ay bomtog.

Makasaep pay si Kallakal daet domaka ay mangmangwani, "Matak mipketka ay matak." Dapay maid maipket. Inpigsana ay mangibogaw, "Matak maipketka ay matak! Ay into nan kad-am?" Dapay maid kayet maipket.

"Agsetmo sa Kallakal! Siyasa nan ganabem ay patog. Maid polos isaam isnan sinaepam dakapay aminen nan makan," kinwanin inana ay makaliget.

"Ni!" kanan Kallakal. "Ay sik-a sa ina?"

"Sak-en kayman! Ay egaymo dinge san binomtog? Siya san matam di," insongbat inana.

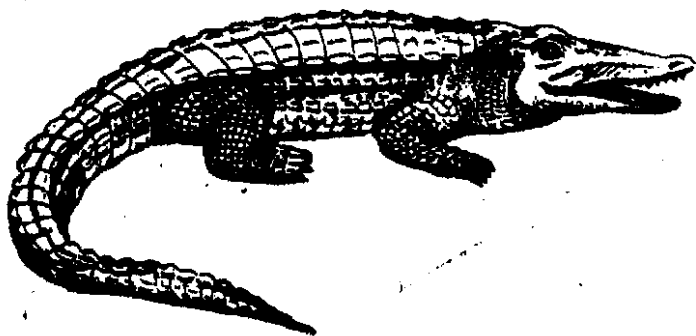
"Ay inayan! Ay san matak obpay di san binomtog? Ay ngan di osalek pay ay makaila?" kinwanin Kallakal ay madanagan.

Daet men-agaaga si Kallakal. Menbabawi isnan kinasokilna ngem anya ngalod maodi nan babawi.

Maseg-aseg-ang met laeng si inana ken Kallakal dadat sokatan san matana is matan di tokak ay naipopolto.

Da Sadsadyokana ya san Bowaya

Wada-wada kano nan
babai ay kangadan is
Sadsadyokana.

Isnan namingsan ay agew isnan tiyagew, dinag-os nan gagay-
yemna siya ay enda menlamew.

Sadsadyokana--- Sadsadyokana---. Aka ta entako menlamew
id Tabiyay-ew," inyayag san gagayyemna.

"Owen ngem omala tako is senget tako tay adda-addawi id

Tabiyay-ew," insongbat Sadsadyokana. Dadat men-galalasing ay menkankanta ay ome y engganay dinas-anda san posong id Tabiyay-ew. Aye! Menlengleng san danom issan posong ay nagapo issan dakkel ay pagpag. Inkakamoda ay ninlabos ta ome yda menlamew. Nabayabayagda ay mangganganas ay menlamew ya mensabsabbo issan danom. Naowaowatda dadat domaka ay en mangan issan baonda.

Issan nakakananda, kinwanin san kadakkelanda, "Omilling tako ta maaw-awni datakot somaa."

Inowenanda san ib-ana, kedeng si Sadsadyokana is adi. Kinwanina en olay kano daet linmoksoda amana ken inana et malabiyanda ay somaa. Iso nga daet somaa san ib-ana dapay menlabos si Sadsadyokana ay somagong issan posong.

Maaw -awni pay dat bomala san bowaya ay kabbey issan posong. Inalana san bado ay egay gekgekken Sadsadyokana.

Idi logiyan san danom ay tomedek tay nasdem daet domaka siya. Nasdaaw siya tay maid san badona. Ninmoyangaw ta anapena danat nin-ila ay intatangan san bowaya. Ay apoy owakisna is eg-egyatna!

Dat kanan san bowaya, "No mang-asawaka, idyak nan badom."

Kinwanin Sadsadyokana isnan nemnemna, "Kampotak nan bowaya." Tet-ewa kinampotana san bowaya ay mangwani, "Owen. Basta iyalim nan badok, esak asawaen sik-a."

Inidyan pay san bowaya san badona danat pegsepegse ay tomagtag. Tinagtagna nan banbaneng ya om-om-a engganay inomdan id baeyda. Egay nakaonod san bowaya. Nabannobannog si Sadsadyokana. Menpaypayaspas ay mang-istolya ken da amana ken inana issan inommat.

Mapseng pay dat wada nan menkogkog isnan segpan. Lokatan

Sadsadyokana dat nataa-taa
tay wada san bowaya. Gekkena
san gapo ay inmaliyan san
bowaya.

Men-ag-aga danapay kan-
kanan, "Ongaak pay laeng ay
makiasawa. Adiyak polos
layden sik-a"

Mensongsongbat da Sadsad-
yokana ya san bowaya dapay
mensaga-sagana si amana danat
menbetbet san bowaya et matey.

Pep-eng di dat natiletileg si Sadsadyokana isnan kinakedsen nan
toktokna.

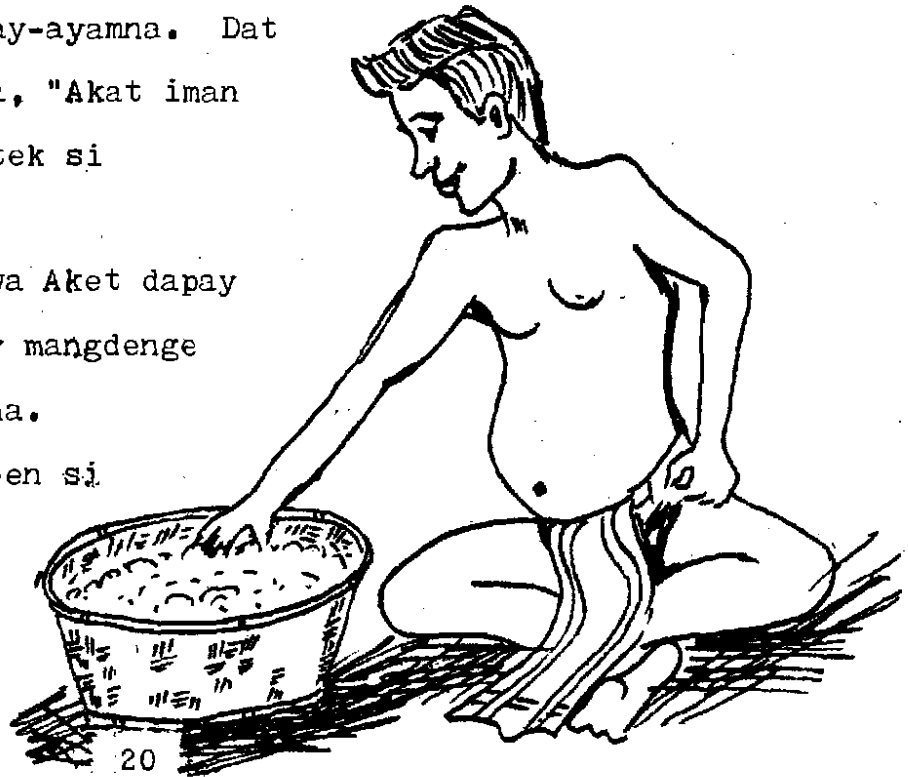

Si Agginsood

Men-ag-aga si Aket tay ginowad
inoy-ana ay Akay nan ay-ayamna. Dat
kanan alapona ay babai, "Akat iman
isna Aket ta sapsappitek si
Agginsood."

Nin-iginek tet-ewa Aket dapay
men-galalasing ay omev mangdenge
isnan sapsappit alapona.

"Sood, sood, sak-en si
Agginsood! Ay waday
binay-anyo, Tonak?"
"Maid tay sinweng

Gana ay anakko id kawni," kinwanin Tonak.

Daet men-alan Agginsood san banganda Tonak et men-ipasa-yagna id adda-addawi.

"Mateyka koma Agginsood," kinwanin asawan Tonak. Danat kedagen siya et enggana id Bangnin. Ngem egay nakakdag tay kanega tomagtagan di ogsa nan tomagtagan Agginsood.

Nallo-nallos si Agginsood id Bauko. Inmey is baeyda Abbako ay mangmangwani en, "Sood, Sood, sak-en si Agginsood. Ay waday binay-anyo, Abbako?"

"Maid polos. Kinan Kokang ay bisitami id kawni," insongbat Aggaw ay asawan Abbako.

"Aka kadi isna naay di kalol-owak ay tapey," kinwanin Abbako.

Sinonggep tet-ewa si Agginsood et kane-kanena am-in san

sinkalabba ay kalol-owak ay tapey. Mensakit pay san egesna danat inyogaogat am-in san kinana.

"Mateyka koma, Agginsood! Filmika ay bokatot," kinwanin Aggaw.

Naisakitan san eges Agginsood danat kanan, "Omeyak et tay nakag-aw dapay adda-addawi id Mapmapao ay ilik."

Issan kawakgatana nallos id Tadiyan. Linmaos is baeyda Fekkepekke. Inilan Fekkepekke siya danat sooten, "Ay into nan omayam Agginsood?"

"Kadya imegsam nan omayak. Enak sooten ken asawam no waday binay-anyo," kinwanin Agginsood.

"Maid bainmo Agginsood. Sik-a nan madamadamag ay aped en menlimlimos is binay-an. Apedka dakedake ay kalni dakapay adi makaikalo is kanem. Sadotkas namintakeng!" sinagiit Ligaya

ay asawan Pekkepekke.

"Songgepka kadi, Agginsood. Ninsenga kami id kob-a et ado nan binay-anmi ay kalni," inyayag Pekkepekke.

Men-galalasing tet-ewa si Agginsood ay songgep et inisda-isdana san sinkapalanggana ay gaga. Nabso-nabsog et kanega pomtok san egesna. Dat maimayeng ay maseyep ay kanega beklat.

Kinwanin kasin Ligaya, "Bokatotka tet-ewa Agginsood. Olay nabsonabsogka dakapay dat kayet mangan."

Dinngena pay si Ligaya ay men-ag-agotoot dat napanika ay lomayaw. Inmey id Banaaw is baeyda Bagsaw.

Kinwanina, "Sood, sood, sak-en si Agginsood! Ay waday binay-anyo, Bagsaw?"

"Maid polos tay kinan san bisitak ay lima id kawni ngem songgepka tay naay di tinapey baketko.

Sinonggep si Agginsood et ino-inomenna am-in san sinkagosi ay tapey. Naboteng daet maseyep ay menbodbodek ay kanega beteg.

Issan labiy deey adi makaseyep si Bagsaw tay matongeg issan bodek Agginsood. Danat bogawan san sagsagogongda et kanana, "Akayo ta dangeyen tako si Agginsood ta isaa tako siya id Mapmapao. Waay madanagan si asawana tay nalabi dapay adi somaa.

Dadangeyenda danapay adi malikna. Inomdan dapay id inodey dadat itekdag isnan ataatakdag ay tengey.

Kedeng nakwas id Kingoleng.

Da Otot ken Koyat

wada kano id kasin nan sin-gayyem ay da Otot ken Koyat. Kayatda ay menpasyal isnan ib-an di ili ta mendamagda no wada ngen di mang-ilimidyawanda ay mangsolbal isnan probleman di kaoto-otot is ikakanda ay manglaban isnan bosoda ay kosa.

Dadat menlogan isnan deket ay bangka isnan ginawang et enda menpasyal. Ninlikalikaw nan ginawang et adida om-omdan isnan ayenda dapay anak-aen kinitliban Otot nan bangkada ay deket et mabanban-eg.

No ilaen Koyat en kinwanina, "Ay ngan nan ketkeketketem?"

Maid apedak menngilngiletan nan bab-ak," kanan Otot.

"Pngaasim ta adika aminen ay mangkitlikitlib isnan bangkata ta adi mangpos ya menbaliktad," kanan Koyat.

"Adi apedak menngilngiletan nan bab-ak," kanan Otot.

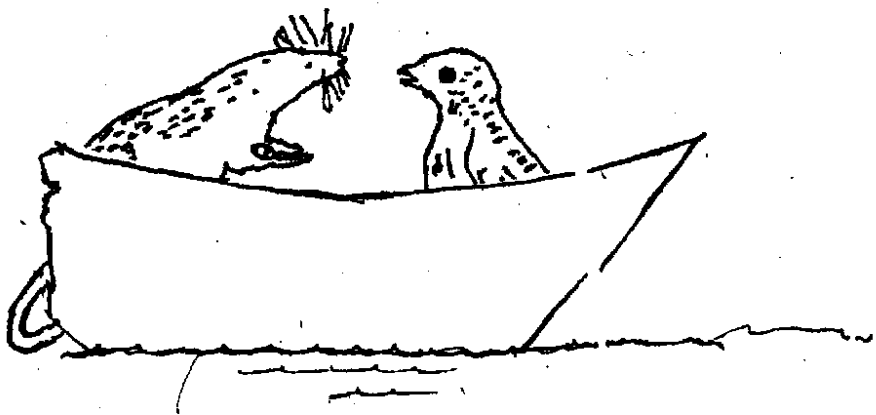
Omdanda pay isnan kanapidsan nan danom dat kanega menbaliktad nan deket ay bangkada dat kanan Koyat, "Ilam, no adika koma kitlikitliban way baken kaeegyat no omdanta isnan kanapidsan nan danom," kanan Koyat. Dat igiginek Otot.

Kasinda es omdan isnan kanakapsot nan danom dat kasin kitkitkitliban Otot nan bangkada. Dengngen pay kasin Koyat danat kanan, "Ay ngan nan apedmo ketkeketketen? Kanaken adim aminen ay mangkitlikitlib isnan bangkata ta adi mangpos. Sik-a nan kaasi no menbaliktad nan menlologananta. Adika gekken ay menlamew. Sak-en pay et tomayawak no menbaliktad

ov venno malin-eb nan loganta. Kedeng isaldengmo."

"Ayke, menngilngiletek laeng nan bab-ak," aped kanan Otot.

Omdanda pay kasin isnan kanapidsari nan danom, nabaliktad pay tet-ewa nan bangka tay nangpos et maiyanod si Otot dapay tomayaw si Koyat ay mangmangwani, "Apitem nan sokil mo. Siya nan ganaben nan maid patiyena sa."

San Toloy Sin-gayyem

Wada-wada kano si Lesdeg ay dadama nan pinanglayadna isnan men-aged ay makmakan. Wada pay san sin-agew dat ninlobwat ay en omala is litoko. Ninkodo-kodong ay mangwanwanwaned isnan andoando ay ginawang engganay dinas-ana san ili ay kangadan is fengaw danat sab-aten si gayyemna ay Agodong.

Kanan Agodong, "Into nan omayam Lesdeg?"

"Omeyak omala is litoko," insongbat Lesdeg. "Ay laydem ay makkey?"

"Owen, a! Gawis sa is omayan imbis nga apedak menbolbolakbol isna."

Dadat menkodkodkodong ay dowang enggana ay inomdanda id Lana dadat sab-aten si Aggaki.

Kanan Aggaki, "Ine --- Into pay es nan kabobbob-oweganyo ay dowang?"

Dadat kanan ay dowang, "Enkami omanap is men-gawisan. Enkami anapen ya nan kad-an di litoko. Alika bawet ta entako anapen am-in."

"Sigi! Entako," kanan Aggaki. Dadat malokoy ay men-in-in-inonod engganay inomdanda id Nalagitan ay kad-an di naposkol ay pagpag. Aye dadama san gasingda tay dinas-anda san kad-an di adoado ay litoko.

Menlagto si Aggaki danapay kanan en, "Sak-en nan kommab dakayo pay sesed-en issa, a."

"Ala, sigi," kinwanin san gagayyemna.

Daet men-galalasing tet-ewa si Aggaki ay kommab.
Tinne-tinnengna nan nanamyos ay panga daet pomatong danapay
iwedwedwed isnan gasingna. Mangmangan dapay menbogbogaw ay
mangmangwani en, "Aye! Naganas! Men-imis! Kalingkingam si
katogangam." Nan kinangawin Aggaki kinalingkingana san dow
ay gagayemna isnan gowabna gapo isnan gasingna. Itoloyna
kayet ay mangan danapay dat kayet pigsaan ay mang-iwedwed
isnan poon di litoko, ninkakaspak pay san ginagatinana et
maekdag. Daksang gasat tay naibabatog abes isnan napapagingan
ay bato et ninkakagpak san gok-abna et matey.

Dadama san seseg-ang Lesdeg daet menngengengenggeg et
enggana ay naipoltog san awakna et matey. Am-amed abes san
seseg-ang ya danag Agodong tay adina gekken di ikkana ay
mang-isaa issan daway gagayemna. Danat ikamo ay en

mang-ibaag issan inommat. Ngem idiii
inomdan isnan soban dinadamana abes
ay ninbogabogabogaw daet abes
maipoltog san begasna et matey.

San Sadot ay Sin-agi

Ay gawis ngen nan ipogaw
ay aped menbolbolbolakbol?

"Basol ken Apo Dios nan
adi mentalabako dapay mang-
mangan. Sak-en ay amayo,
tet-eway ado nan sipingko et
kabaelak nan manglagbo is
kabadang tako ngem laydek ay
solowenyo nan mentalabako. Ayke kami esa matatatatago ken
inayo ay mang-idoo is am-in ay masapolyo. Iso nga eestenyoo
koma ay men-oskila," inbagbagan pikwi issan an-akna.

Dapay kayet pikpiken san an-akna nan obetda ay

mangmangwani en, "Oho --- apo! Apo Dios issa isi! Ayke tet-eway Apo Dios. Oskioskila issas!

Was-inda binmala ay en mangsab-at isnan balkadada. Imbis nga enda makioskila, apedda en mensagsagadilyo, mensogsogal owenno en mangakew is manok. No makabasolda, kakaasi si amada ay mangbayad isnan kanan nan linteg ay bayadanda.

Maladawda abes ay mangan. Adida idolin nan binayanda et no maningsan kallongen nan aso. "Kigad si inada ay mang-owas isnan nangananda. Idloda am-in da amada ken inada isnan am-in ay talabako.

Namingsan ay agew nasakit si inada dapay nailana ay inmey ninpastol si amada et maid nabayo is bagas. "alabi pay dat somaa san sin-agi et men-anapda is kanenda dapay maid.

Daet alan amada nan binnge ay pagey et patetengna isnan dao.

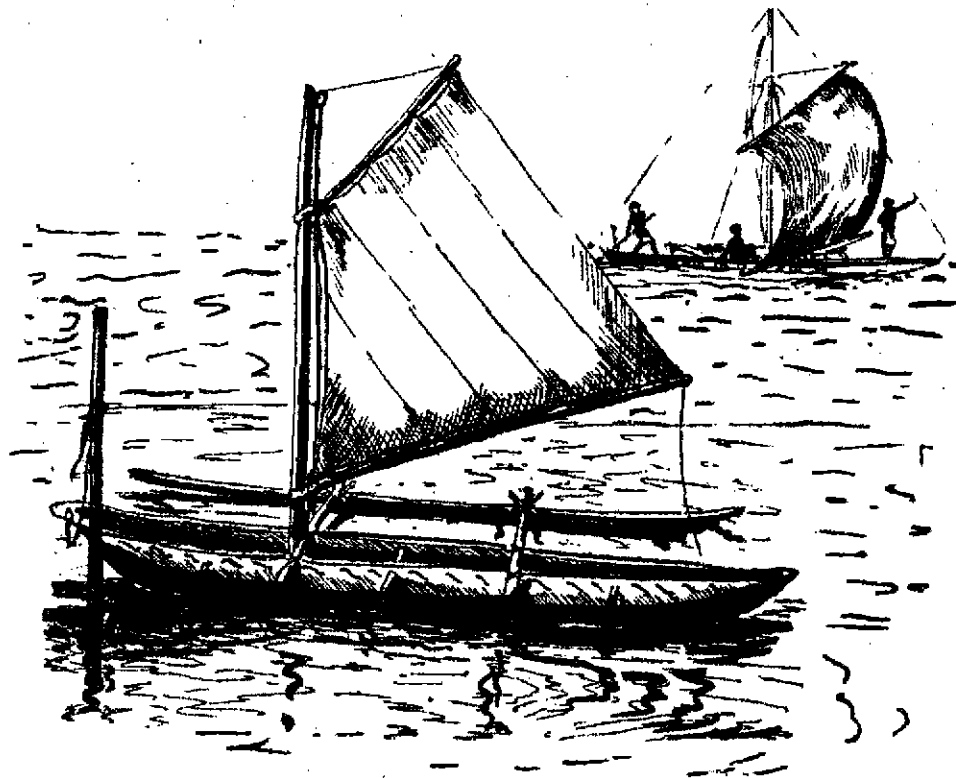
"Akayo ta mangan tako," kinwanin Fikwi ay mang-ayag issan an-akna. Omeyda pay dadat masdaaw tay binnge ay pagey nan kanan amada en karienda.

"Ay mabalin di pagey ay egay kabayo is kanen? Adi pay maske tako datakot omanono et matey tako?," kinwanin san sin-agi ay sadot.

"Siya mampay! Ay ke aped maogay di pagey ay mabayo no adi bayowen? Ay ke aped maotoy makan no adi ikaiwan? Ay ke aped maotoy makan no adi isakdowan," kinwanin amada ay makakaliget.

Filmi ay nakaliget dat ngingmatongato is osto nan basana dat menkagogolpi ay matey.

Si inada abes nasepsep san sakitna issan seseg-angna issan nateyan asawana ya san ngawi ay ogalin san an-akna dat adi omey di agew dat abes matey.

San Mannaklis ya san Higanti

Wada kano id kasin nan mannaklis ya nan asawana ay ninbabaey isnan benget di baybay. Waid teken is mangal-anda is kanenda no baken nan baybay ay enda mensidsidokan is ikan et siya nan isokatda is bagas et pamanganda is nan ib-an di ikan ay isiboda.

Padpadasenda ay sin-asawa ay mensidok is ado ta waday iso pay koma is ilakoda is teken is masapolda ngem siyangna ladta ay adi gomawis nan biyagda.

Wada nan esa ay agew nemnenemnen nan naay mannaklis di mangilimidyowana ay gomawis dapay mensidsidok dat menpangadagen nan sidokna. Ikakamona et mensikad et igoyodna dat obpay botilya et kedeng ay natatangban dapay maid nintetee

isnan apedna sinidokan.

Tokabana pay ta ilaena no ngan nan dan aped mendagsen dat obpay wada nan men-ngitit ay asok ay bomala et mawanwan-wanat id tag-ey. Iilana pay dat obpay masapos dakkel ay higanti. Oosdongana nan naay mannaklis danat kanan, "Idwani isdak sik-a."

"Fangaasim ta seg-angam sak-en. Adika mang-isdas tay no isdam sak-en et adi mangan si asawak," kanan san mannaklis.

Men-ammeng san higanti danapay kanan, "Fangtok ken asawam. Olay no sinoy kanam isdak kayet sik-a id wani."

"Anya ngalod isdam sak-en ngem sakapay mang-isdas sootek kadya no into nan nagapowam," kanan san mannaklis.

Menngis-il san higanti danapay kanan, "Nagapowak isnan botilya. Intoy kanam en nagapowak? Kanam samet en tawtawem

nan mang-isdaak ken sik-a. No laeng naowatak ginag-ak sik-a id kawni," kanan san higanti.

"Adiyak polos mammati ken sik-a. Intoy ikakkandi kaneg kadakdaken di limay nowang di kadakdakena is aped magapo is botilya," kanan san mannaklis ay mang-ipati.

"Pagostowak laeng sik-a is akit sakpay gag-aen sik-a. Sigi iilam sak-en ta ipailak nan ikakak ay omey isnan botilya," kanan san higanti.

Dat tet-ewa maban-eban-eg et menbalin kasin ay asok. Dat lomnek issan botilya ay nagapowana. Nintangban pay san mannaklis kasin san botilya danat men-igayang id adaadawi danapay kanan, "Nan adi mangtek is nagapowana, adi om-om-omdan is omayana."

Nan Nakaboliwan Nan Bakes

Id kasi-kasin maiwed polos olay esa is bakes. Ngen wada kano nan ili ay kangadan is Omlaang. Isnan ili ay deey, wada nan esa ay ngoso ay natey nan amana ya nan inana. Sepsep abes tay maid bebsatna ya olay esa is agiha ay mensodsodana.

Isnan namingsan ay wakgat, binmala ay omev men-anap is kanena. Mendaddad-dad-aan pay danat nin-ila nan aamam-a ay menkiskis is onas.

Ninpakaasi ken kaida, "Egkayo kad is onas ta osek."

"Nay, layaw kat. Kigadka ay manglaknit. Maid polos kapayyam is ipogaw. Distolboka et kedeng," kinwanin san esay am-ama.

Menseseg-ang san ngoso ay somagong id Omlaang. Nin-pakaasi issan sagsagogongna ta laknitanda nan onasna dapay maid polos maseg-ang. Dadama san sakit san nemnemna danat men-ala san onas et men-iseksekna isnan obetna daet obpay logiyan san onas ay madotdotan dat masapo is iko. Siyangna es issan awakna logiyana ay tomobo san book et siya di obpay kano nan ninlogiyan nan bakes id Natonin.

PART II
PILIPINO

Ang Unang Payong

Noong araw ay walang payong. Saan kaya nanggaling ang unang payong? Ano kaya ang unang payong?

Mayroon daw isang dwende. Ang kanyang bahay ay nasa ilalim ng lupa. Ang dwendeng ito ay takot na takot sa ulan. Kaya ayaw niyang umalis sa kanyang bahay sa ilalim ng lupa kung umulan. Hindi rin siya aalis kung nakikita niyang malapit nang umulan.

Isang araw, nang lumabas siya mula sa ilalim ng lupa ay natuwa siya.

"Maganda ang araw ngayon," ang sabi niya sa kanyang sarili.

"Maaari akong lumakad nang malayo."

Ang dwende ay nagbihis na at lumakad. Lumakad siya nang lumakad hanggang sa malayo. Nakita niya ang matataas na mga punong kahoy. Nakita niya ang iba-ibang halaman. Natuwa siya sa mga bulak ak na may iba't ibang kulay at sa mga damong berde.

Tumingin sa itaas ang dwende.

"Naku!" ang sabi niya sa sarili. "Malapit nang umulan. Mababasa ako. Malayung-malayo pa naman ako sa aking bahay. Ano kaya ang aking gagawin? Uwi na lang ako."

Tumakbo siyang pauwi ngunit malayo pa siya sa kanyang bahay ay umulan na. Takot na takot ang dwende.

"Ano kaya ang aking gagawin? Saan kaya ako paroroon?"

ang tanong ng dwende sa sarili. "Mababasa ako,"

May nakita siyang uod sa tabi ng isang bato.

"Maaari ba akong makisukob sa iyo?" ang tanong ng dwende sa uod. Takot na takot lamang ako sa ulan. Mababasa ako."

"Abal Hindi maaari, Maliit ang batong ito para sa ating dalawa, Mababasa ka rin dito. Sumukob ka na sa iba," ang sagot ng uod.

Lumakad ang dwende. Lumapit siya sa isang halaman.

"Maaari ba akong sumukob sa dahon mo? Takot na takot lamang ako sa ulan," ang sabi ng dwende sa halaman.

"Maliliit pa ang mga dahon ko, Mababasa ka rin dito. Sumukob ka na sa iba," ang sagot ng halaman.

Lumakad na naman ang dwende. Wala siyang makitang halamang malaki ang dahon. Tumingin siya sa malayo. May nakita siyang

isang bagay na maputi.

"Ano kaya iyon?" ang tanong niya. Lumapit siya.

"Oy! Kabute! Malaking kabute! Dito na ako sa lilim ng kabute habang umuulan."

Umupo ang dwende sa lilim ng kabute. Doon siya sumukob. Ngunit malapit na ang gabi ay umuulan pa.

"Ibig ko nang umuwi ngunit umuulan pa. Ano kaya ang gagawin ko?" ang tanong ng dwende sa sarili.

Tiningnan niya ang puno ng kabute.

Ang sabi niya, "Maaari kong bunutin ito. Maaari kong dalhin ito. Hindi ako mababasa sa daan."

Kinuha ng dwende ang kabute. Lumakad siya na dala-dala niya ang malaking kabute. Masayang-masaya siyang lumakad na patungo sa kanyang bahay sa ilalim ng lupa.

"Hindi na ako takot sa ulan ngayon. Hindi na ako mababasa kung umuulan. Mayroon na akong malaking kabute," ang sabi niya.

Ang kabute ng dwende ang siyang unang payong.

Sallak-o
(Sallak-en)

Noong unang panahon, mayroon daw mag-asawang pobreng-pobre. Ang pangalan ng babae ay Sallak-o. Araw-araw silang nagtatrabaho sa bukid pero isang kahig isang tuka pa rin ang pamumuhay nila.

Maski sa araw ng kanilang pamamahinga ay nagtatrabaho sa bukid si Sallak-o, dahil kung hindi niya gagawin ito ay hindi sila kakain. Pagdating niya doon sa bukid para maghukay ng kamote, may narinig siyang ibon na naroon sa hangganan ng kanilang bukirin at isinisigaw ang, "Sallak-o, hulihin mo ako. Sallak-o, hulihin mo ako."

Narinig ni Sallak-o 'yon at sinabi, "Ano kayang uri ng ibon 'yan na paulit-ulit ang sinasabi?"

Hinuli nga niya ito at tinalian niya sa paa at pakpak at saka niya tinakpan ng kanyang basket at naghukay siyang muli ng kamote. Habang naghuhukay siya ay sinabi na naman ng ibon, "Sallak-o, iihaw mo ako. Sallak-o, iihaw mo ako." Nayamot na naman si Sallak-o doon sa paulit-ulit na sinasabi ng ibon kaya inihaw nga niya 'yong ibon at saka niya tinakpan ng kanyang basket. At ipinagpatuloy niya ang maghukay ng kamote ngunit nagsalita na naman 'yong inihaw na ibon at paulit-ulit na sinabi, "Sallak-o, kainin mo ako. Sallak-o, kainin mo ako." Nayamot na naman si Sallak-o sa inuulit-ulit ng inihaw na ibon at nagpahinga siya at kinain nga niya ito. At ipinagpatuloy niyang muli ang paghuhukay ng kamote,

Habang naghuhukay na naman siya ay narinig na naman niya 'yong kinain niyang ibon na paulit-ulit na namang sinasabi ang, "Sallak-o, idumi mo na ako. Sallak-o, idumi mo na ako."

Nayamot na naman si Sallak-o doon sa paulit-ulit na sinasabi no'ng kinain niyang ibon, kaya lumayo-layo siya at siya'y dumumi. Umalis siya at nagpatuloy siya sa paghukay ng kamote.

Habang siya'y naghuhukay ng kamote, narinig na naman niya 'yong idinumi niya ibon na paulit-ulit na naman niyang sinasabi ang, "Sallak-o, bakuran mo ako. Sallak-o, bakuran mo ako."

"Ay naku! Ang ibong 'yan o!" sabi ni Sallak-o. Pero nagpunta na naman dahil yamot na yamot siya. Tiningnan niya at nakita niyang may suhang sumisibol. At ngayon parang natuwa na siya at ipinagpatuloy niya ang paghukay ng kamote.

Habang siya'y nakayukong naghuhukay ng kamote ay nagsalita na naman 'yong ibong naging isang puno ng suha at sinabi, "Sallak-o, tingalain mo ako. Sallak-o, tingalain mo ako."

Nagtuwid nga si Sallak-o at tumingala at nakita niyang lumaki na 'yong puno at may malalaki at magagandang mga bunga. At nagpatuloy pa rin sa paghuhukay ng kamote si Sallak-o.

Habang naghuhukay na naman siya ay sinabi na naman ng suha, "Sallak-o, pitasin mo ako. Sallak-o, pitasin mo ako."

"Ay naku, mamamatay ako nito ehi" Bakit sumisigaw na naman ang suha sa akin?" Kaya pumitas siya ng isa at saka niya inilagay sa kanyang basket. At ipinagpatuloy niyang muli ang maghukay ng kamote. Ngunit habang naghuhukay na naman siya ay sinabi na naman no'ng pinitas niyang suha, "Sallak-o, hiwain mo ako. Sallak-o, hiwain mo ako." Hiniwa nga niya at bigas pala

ang laman noong bunga ng suha. Tawang-tuwa siya at pinuno niya ng suha, ang kanyang basket at siya'y umuwi na. Hindi na niya kinuha 'yong kaunting kamoteng nahukay niya.

At naku, parang bumata sina Sallak-o at ang kanyang asawa nang kumain sila doon sa bigas na bunga no'ng suha.

Wakas

Si Kallakal

May isang inutil daw noon na ang pangalan ay Kallakal. Araw-araw ay inuutusan niya ang kanyang inang maghanda ng kanyang pagkain. "Paghanda ninyo ako ng aking baon. Kailangang marami ha!"

Pinaghahanda naman siya ng kanyang ina ng kanin at nilagang kamote at kanyang ilalagay sa isang basket.

"Saan ka ba nagpupunta tuwing umaga?" ang tanong ng kanyang ina.

"Wala na kayong pakialam sa pinupuntahan ko," ang sagot naman ni Kallakal.

Maski gaano karami ang kanyang baon ay wala naman siyang

iniuuwing tira niya.

At sinabi ng kanyang ina, "Ano kaya ang iniuulam ni Kallakal sa kanyang baon? Maski marami ang ginagawa kong baon niya ay nauubos naman niya."

Nayamot ang kanyang ina kaya sinundan niya siya at kanyang manmanan. Nagpunta nga siya at nakita niyang nangingisda pala si Kallakal sa ilog. Nagtago ang ina ni Kallakal sa malaking bato habang pinanonood niya ang kanyang anak.

Punung-puno 'yong balde ng isda na nahuli niya. Umahon siya sa tubig at sinabi, "Ikaw na aking mata bumalik ka na sa akin," sabi niya.

At bumalik nga 'yong mata niya sa kanya at saka siya magparikit. Pagkatapos ay nag-ihaw siya ng isda.

At takang-taka ang kanyang ina dahil naubos ni Kallakal

'yong isang basket na kanin at kamote na binaon niya at iyong isang baldeng isda. Pagkatapos niyang kumain ay natulog siya hanggang magtatakip silim.

"Ah, ganoon pala ang buhay ni Kallakal araw-araw. Kumain at matulog. Nangingisda pala pero wala siyang dinadala sa bahay maski isa. At narito naman akong mag-isang gumagawa sa lahat ng trabaho dito," ang malungkot na sabi ng kanyang ina.

Kinaumagahan, sinundan naman siya ng kanyang ina dahil gusto niyang malaman kung anong ginagawa ni Kallakal para maalís ang kanyang mata. At nakita niya ang kanyang anak na nagpapainit sa tabi ng apoy doon sa tabi ng ilog.

Maya-maya, narinig niyang sinabi ni Kallakal, "Ikaw na aking mata, lumabas ka at ako'y sisid para mangisda." At lumabas nga ang kanyang mga mata at saka niya idinikit sa isang

bato at saka siya sumisid sa ilog upang mangisda.

Galit na galit ang kanyang ina, kaya kinuha niya 'yong mata ni Kallakal at saka niya ihinagis doon sa apoy at ito'y nagputukan.

Pero naroon pa si Kallakal na nangingisda. Nang umahon siya ay sinabi niya, "Ikaw na aking mata, bumalik ka na sa akin." Ngunit walang bumalik. At isinigaw niya ng malakas, "Aking mata, bumalik ka na! Nasaan ka ba?" At wala pa rin 'yong mata niya.

"Iyan ang bagay sa 'yo, Kallakal! Iyan ang bagay sa mga katulad mong sakim! Wala kang dinadala sa iyong mga nahuhuling isda pero inuubos mo naman 'yong ipinababaon ko sa 'yo!" sinabi ng kanyang inang galit na galit.

"Ay naku!" sabi ni Kallakal. "Ikaw ba 'yan inay?"

"Oo, ako nga! Hindi mo ba narinig 'yong pumutok? Iyon 'yong mga mata mo," sagot ng kanyang ina.

"Ina ku po! Mga mata ko 'yong pumutok? Ano ngayon ang gagamitin ko para makakita?" sabi ni Kallakal na alalang-alala.

At umiyak ng umiyak si Kallakal. Nagsisisi siya sa kanyang kalokohan ngunit anong magagawa niya! Huli na ang lahat.

Labis na nalungkot din ang ina ni Kallakal. At pinalitan nila 'yong mata niya ng usling mata ng palaka.

Ang Tatlong Magkakaibigan

May Lesdeg (isang uri ng susong may matigas na balat) daw noon na gustung-gusto niya ang maasim na pagkain. Isang araw umalis siya upang manguha ng bunga ng uway. Gumapang siya at sinunod niya ang ilog hanggang sa siya'y makarating sa isang lugar na tinatawag nilang Pengaw at doon niya natagpuan ang kanyang kaibigan na si Agodong (isang uri ng susong may malambot na balat).

At sinabi ni Agodong, "Saan ka ba pupunta Lesdeg?"

"Pupunta akong manguha ng bunga ng uway," ang sagot ni Lesdeg. "Gusto mo ba akong samahan?"

"Oo, sige! Mabuti pa. Wala naman akong ginagawa dito

eh," ang sagot ni Agodong. Kaya silang dalawa'y umalis at gumapang sila hanggang sa sila'y dumating sa Lana at doon nila nakilala si Alimango.

"Pupunta kaming maghanap ng makakain. Pupunta kaming maghahanap ng bunga ng uway. Sumama ka sa amin," sabi no'ng dalawa.

"Oo, sige. Tayo na," sabi ni Alimango. At pila-pila silang tatlong umalis hanggang sa dumating sila sa isang kagubatang tinatawag nilang Nalagiten. Tuwang-tuwa sila dahil nakarating sila sa lugar na may maraming bunga ng uway.

Napalundag si Alimango dahil sa tuwa at sinabi, "Ako ang aakyat, ano! Maghintay lang kayo diyan."

"Oo, sige," sabi ng kanyang mga kaibigan. Masayang masaya si Alimangong umaakyat. Pinili niya 'yong uway na may napa-

karaming bunga at kanyang yugyugin. "Wow! Ang sarap-sarap," sigaw ni Alimango habang siya'y kumakain. "Makakalimutan mo ang mga biyanan nito eh!"

Pero ang masama kay Alimango ay nakalimutan na niya 'yong dalawang kaibigan niyang nasa ibaba dahil sa kanyang katuwaan. Kumain siya ng kumain at lumalakas din ang kanyang pagyugyog doon sa puno ng uway. Walang anu-ano'y nabali 'yong sangang kinaroroonan niya at siya'y nahulog. Tumama siya sa matulis na bato at sa kasamaang-palad, nabasag ang kanyang talukap at siya'y namatay.

Labis ang pagdadalamhati ni Lesdeg kung kaya't humaguhol siya at lumabas ang kanyang katawan sa kanyang balat at siya'y namatay.

Labis na labis din ang pagdadalamhati at pag-aalala ni

Agodong dahil hindi niya malaman ang kanyang gagawin kung paano niya madadala ang kanyang dalawang kaibigan sa bahay nila. Kaya siya nagmamadaling umalis upang ibalita sa mga iba ang nanyari. Pagdating niya sa pasukan sa bayan, siya'y sumigaw nang napakalakas at lumabas din ang kanyang katawan sa kanyang balat at siya rin ay namatay.

Ang mga Lalaking Magkakapatid na Tamad

Mabuti ba sa isang tao ang tamad?

"Kasalanan sa Dios ang pagiging tamad. Kumakain pero hindi naman nagtatrabaho. Totoong may pera ako at kaya kong kumuha ng katulong natin. Pero ako, bilang ama ninyo, gusto kong matutuhan ninyo ang magtrabaho, dahil hindi kami laging buhay ng iyong ina na magbibigay ng iyong mga kailangan. Kaya mag-aral kayong mabuti para makatapos kayo sa iyong pag-aaral," ang payo ni Pikwi sa kanyang mga anak.

Ngunit nagdabog ang kanyang mga anak at sinabi, "Naku naman o!" At lumabas sila at kanilang hinanap ang kani-kanilang mga barkada. Sa halip na papasok sila sa paaralan, inaksaya

na lamang nila ang kanilang oras sa paglalasing paninigarilyo, pagsusugal at pagnanakaw ng manok. Kapag sila'y nakukulong, kawawa ang kanilang ama sa pagbabayad sa kanilang multa na ipapataw ng batas.

Lagi rin silang nahuhuli sa pagkain. Hindi nila inililigpit ang kanilang pinagkakainan at kung minsan ay hihimurin na lamang ng aso ang kanilang pinagkainan. Bahala na ang kanilang ina sa paghuhugas ng kanilang pinagkainan. Iniaasa nilang lahat ng mga gawain sa kanilang mga magulang.

Isang araw, nagkasakit ang kanilang ina at nagpunta naman ang kanilang ama sa kanilang rantso. Kaya walang magbayo ng palay. Kinagabihan, umuwi ang mga magkakapatid at sila'y naghahanap ng pagkain pero wala silang natagpuan.

At kumuha ang kanilang ama ng ilang bigkis ng palay at

inilagay niya ito sa gitna ng bahay.

"Halina kayo at kakain na tayo," sabi ni Pikwi sa kanyang mga anak.

Nagpunta nga sila at nagtataka sila dahil palay pala 'yong sinasabi ng kanilang ama na kakainin nila.

"Makakain ba natin ang hindi pa binayong palay? Hindi ba tayo mahihirinan dito at mamamatay?" sabi ng magkakapatid na tamad.

"Tama! At mababayo na lamang ba ang palay kung walang magbabayo? At maluluto na lamang ba ang pagkain kung walang magluluto at walang iigib?" sabi ng kanilang ama na galit na galit.

Labis siyang nagalit at siya'y inatake sa puso at siya'y namatay.

Lumala din ang sakit ng kanilang ina dahil sa pagkamatay ng kanyang asawa at dahil sa masasamang ugali ng kanyang mga anak, at hindi nagtagal siya'y namatay.

Ang Alamat ng Matsing

Noong unang panahon wala pa ang mga matsing. May isang lugar na tinatawag nilang Omlaang. Doon sa lugar na 'yon ay may batang ulilang-lubos. At ang masama ay wala siyang kamag-anak na puwede niyang tirahan.

Isang umaga, nagpunta siyang maghanap ng makakain niya. Habang siya'y naglalakad ay nakakita siya ng mga lalaking nag-aalis ng tuyong dahon ng tubo.

Nagmakaawa siya sa kanila a sinabi, "Pahingi nga po ng tubo at gusto kong magpangos."

"Ito! Ikaw na ang bahalang magbalat.. Inutil! Abala ka sa aming!" sabi ng isa sa kanila.

Nasaktan ang ulila sa sinabi no'ng tao kaya siya umuwi sa Omlaang. Nagmakaawa ang bata sa kanyang mga kapit-bahay at pabalatan niya sana 'yong tubo ngunit walang naawa sa kanya. Napahiya 'yong bata at kinuha niya ang tubo at kanyang isiniksik sa kanyang puwit. Nagkaroon ng balahibo ang tubo at naging buntot niya ito. Ganoon din ang nanyari sa kanyang katawan. Tumubo ang balahibo sa kanyang katawan. 'Yan ang pinanggalingan ng unang matsing sa Natonin.

Wakas

Si Sadsadyokana at ang Buwaya

Mayroon daw isang batang babae noon na nagngangalang Sadsadyokana.

Isang araw ng tag-init, inanyayahan siya ng kanyang mga kaibigan upang maglangoy.

"Sadsadyokana! Sadsadyokana! Halika at pupunta tayo sa Tabiyay-ew," ang tawag ng kanyang mga kaibigan.

"Oo, pero magbabaon tayo dahil malayo ang Tabiyay-ew," sagot naman ni Sadsadyokana.

Kaya umalis ang mga bata na tuwang-tuwa at kumakanta pa sila sa daan hanggang sa dumating sila doon sa malalim na sapa ng talon sa Tabiyay-ew. Malinaw na malinaw ang tubig na

nanggagaling sa masinsing kagubatan sa tabi ng talon. Agad silang naghubad at sila'y naglangoy. Matagal silang nagkatuwaang naglangoy at patalun-talon sa tubig. Ginutom sila kaya umahon na sila at sila'y kumain.

At pagkatapos nilang kumain ay sinabi ng pinakamatanda sa kanila, "Magpahinga muna tayo nang kaunti bago tayo umuwi."

"Sumang-ayon silang lahat maliban kay Sadsadyokana. Sabi niyang hindi bale raw at nagpunta sa bukid ang kanyang mga magulang at gagabihin silang umuwi. Kaya nang umuwi na ang kanyang mga kasama, naghubad uli si Sadsadyokana at siya bumalik sa sapa.

Pagkalipas ng ilang sandali lumabas 'yong buwayang nakatira doon sa sapa. Kinuha niya ang damit na hindi nalalaman ni Sadsadyokana. Nang lumamig na ang tubig doon sa sapa dahil

hapon na ay umahon na siya sa tubig. Nagtaka siya dahil wala 'yong damit niya doon. Hinanap niya ng hinanap at walang anu-ano'y nakita lamang niya ang kanyang damit na kagat-kagat ng isang buwaya. At naku! Napasigaw siya dahil sa kanyang pagkatakot.

At sinabi ng buwaya, "Kung pakakasal ka sa akin, ibibigay ko ang iyong damit."

At sinabi naman ni Sadsadyokana, sa kanyang sarili, "Magsisinungaling ako sa buwaya." At nagsinungaling nga sa buwaya at sinabi, "Oo basta ibigay mu lamang ang damit ko, pakakasal ako sa iyo."

Ngunit pagbigay ng buwaya sa kanya ang kanyang damit ay tumakbo siya nang mabilis. Sinunod na lang niya ang mga pilapil ng mga pelayan at tumawid na lang siya sa taniman ng

kamote hanggang sa siya'y makarating sa bahay nila. Hindi siya nahabol ng buwaya. Pagod na pagod si Sadsadyokana. Humihingal siya habang isinasalaysay niya sa kanyang mga magulang ang nanyari.

Kinaumagahan may kumatok sa pintuan at binuksan ni Sadsadyokana. Gulat na gulat siya dahil naroon 'yong buwaya. Alam na niya ang sadya ng buwaya. Umliyak siya at sinabi, "Batang-bata pa ako para mag-asawa. Wala akong gusto sa 'yo maski katiting."

Habang nagtatalo sina Sadsadyokana at ang buwaya ay naghanda naman ang ama ni Sadsadyokana at kanyang tinaga ang buwaya hanggang sa manatay. Simula noon natutuhan ni Sadsadyokana na huwag sanang matigas ang kanyang ulo.

Si Agginsood

Umiiyak si Aket dahil kinuha ng kanyang nakatatandang kapatid na lalaki ang kanyang laruan.

At sinabi ng kanyang lola, "Bayaan mo lang siya. Halika dito at kukuwentuhan kita tungkol kay Agginsood.

Biglang tumigil si Aket sa pag-iyak at masayang lumapit sa kanyang lola upang makinig sa kanyang kuwento.

"Sood, sood. Ako si Agginsood. Mayroon ba kayong tirang pagkain, Tonak?"

"Wala, dahil ang anak kong si Gana ay nagmiryenda kanina at 'yong tira namin ng kinain niya," sabi ni Tonak.

"Kinuha ni Agginsood ang kaldero nila Tonak at itinapon

niya ito sa malayung-malayo.

"Mamatay ka sana, Agginsood," sabi ng asawa ni Tonak. At hinabol niya si Agginsood hanggang sa makarating sila sa Bangnin. Pero hindi inaabutan dahil napakabilis ang pagtakbo ni Agginsood, para siyang usa.

Dumating si Agginsood hanggang sa Bauko. Nagpunta siya bahay ni Abbako at sinabing, "Sood, sood. Ako si Agginsood. Mayroon ba kayong tirang pagkain Abbako?"

"Wala maski kaunti. Kinain ni Kokang kanina dahil naging bisita ko siya," sabi ni Aggaw na asawa ni Abbako.

"At pumasok si Agginsood at kinain niya ang isang basket na puno ng ginagawang alak-bigas. At nagkasakit siya ng tiyan at isinuka niya lahat ng kinain niya.

"Mamatay ka sana Agginsood. Sobra ang takaw mo," sabi

ni Aggaw.

Nang gumaling si Agginsood, sinabi niya, "Aalis na ako dahil malapit na ang tanghali at malayung-malayo ang Mapmapao na aking nayon.

Kinaumagahan, nagpunta na naman siya sa Tadian. Dinaanan niya ang bahay ni Pekkepekke. Nakita siya ni Pekkepekke at tinanong sa kanya, "Saan ka ba pupunta Agginsood?"

"Hulaan mo kung saan ako pupunta. Nagpunta ako dito para tanungin sa asawa mong si Ligaya kung mayroon kayong tirang pagkain. Mayroon ba kayong tira, Ligaya?" tanong ni Agginsood.

"Wala kang kahihiyang Agginsood. Ikaw ang pinag-uusap-usapan ng tao dahil sa iyong paghihingi ng tirang pagkain. Napakalakas no pero hindi mo man lang makita ang kakainin mo!"

sabi ni Ligaya na asawa ni Pekkepekke na nagalit.

"Pumasok ka na lang, Agginsood. Naghandog kami ng baboy kahapon at marami kaming tirang karne," sabi ni Pekkepekke na nag-anyaya. Sobra ang kanyang pagkabusog at parang puputok ang tiyan niya. At saka siya nahimbing na parang sawa.

At sinabi ni Ligaya, "Napakatakaw mo! Maski busog ka na, sige ka pa rin nang kain."

Narinig niya si Ligayang bumubulung-bulong kaya siya bumangon at siya'y lumayas. Nagpunta siya sa Banaaw, sa bahay ni Bagsaw.

At sinabi niya, "Sood, sood. Ako si Agginsood. Mayroon ba kayong tirang pagkain, Bagsaw?"

"Walang-wala dahil kinain ng lima naming bisita kanina. Gayon man, pumasok ka at inom tayo ng alak-bigas." Nalasing siya at siya'y natulog at siya'y humihilik na parang baboy.

Sa gabing 'yon, hindi makatulog si Bagsaw dahil sa malakas

na paghilik ni Agginsood.. At tinawag niya ang kanyang mga kapit-bahay at sinabi, "Dadalhin natin si Agginsood sa kanyang bahay sa Mapmapao. Siguro, nag-aalala na ang kanyang asawa dahil gabing-gabi na pero wala pa rin siya sa bahay nila.

Dala-dala nila siya pero hindi niya namamalayan. Pagdating nila sa Innodey, inihulog nila siya sa mataas at matarik na dalisdis. At 'yan ang katapusan ng kuwentong tungkol kay Agginsood.

Ang Daga at ang Ibon

Mayroon daw magkaibigan noon na isang Daga at Ibon. Gusto nilang puntahan ang mga ibang lugar dahil gusto nilang malaman ang lunas ng suliranin ng mga daga tungkol sa pakikipagbaka nila sa kanilang mga kaaway na mga pusa.

Sumakay sila sa tutong ng kanin at sila'y namangka dahil ilog ang daraanan nila. Nagkataong nasa paliku-likong ilog sila at hindi sila nakarating sa mga lugar na gusto nilang puntahan. Sinamantala ng dagang kutkutin ang kanilang bangkang tutong ng kanin kaya lumiit nang lumiit. 'Pag makikita ng Ibon ang Daga ay tinatanong niya, "Ano bang kinukutkot mo riyan?"

"Wala, pinatatalim ko lang ang aking ngipin," sabi ng Daga.

"Huwag mo namang ubusing kukutin ang bangka natin para huwag lumiit at hindi tayo tataob," sabi ng Ibon.

"Hindi naman. Pinatatalim ko lang ang ngipin ko," sabi ng Daga.

Nang dumating sila sa bahagi ng ilog na malakas ang agos, kamuntik na silang tumaob at sinabi ng Ibon, "Nakita mo na. Kung tinigilan mo sanang kukutin, di hindi sana mapanganib ang bangka natin maski nasa mabilis na agos tayo," sabi ng Ibon. Hindi kumibo ang Daga.

Nang dumating na naman sila sa walang agos, inumpisahan na naman ng Daga ang magkukot sa kanilang bangka. Nakita na naman ng Ibon ang Daga at sinabi niya, "Ano ba ang lagi

mong kinukutkot? Sinabi ko nang tigilan mo ang kakukutkot sa bangka para hindi maubos. Ikaw ang kawawa kung tataob ang bangka natin. Hindi no alam ang lumangoy. Hindi bale sa akin at lilipad na lang ako kung tataob ang bangka natin. Tigilan mo na 'yang kakukutkot mo."

"Hindi naman eh! Pinatatalim ko ang aking ngipin," sabi ng Daga.

Nang dumating na naman sila sa may malakas na agos, tumaob ang kanilang bangka dahil maliit na maliit na, at nalunod ang Daga ngunit lumipad na lang 'yong ibon at sinabi, "Iyan ang napala mo sa iyong kalokohan at iyong pagkamasuwayin."

Wakas

Ang Mangingisda at ang Higante

May isang mangingisda raw noon na nakatira sila ng kanyang asawa sa tabi ng dagat. Wala silang ibang mapagkukunan ng kanilang ikabubuhay kundi sa dagat na pinangingisdaan nila. Inuulam nila ang mga isdang nahuhuli nila ngunit ipinapalit nila ng bigas 'yong iba.

Ginagawa ng mangingisda ang kanyang makakaya para mas marami siyang mahuhuli at mayroon siyang ibibili ng kanilang mga ibang kailangan, pero hindi rin umunlad ang kanilang pamumuhay.

Isang araw, nang nangingisda ang mangingisda at nag-iisip kung papaano niya pauunlarin ang kanilang pamumuhay ay bigla

na lamang bumigat ang kanyang lambat. Agad niyang inayos ang kanyang pagkakatayo at hinatak niya at isang bote lang pala na may tapon ang nahuli ng kanyang lambat at wala nang iba.

Binuksan niya ito para tingnan niya kung bakit mabigat ito at biglang na lamang may maitin na usok na bumugang paitaas. Pinagmasdan niyang mabuti ang usok at ito'y naging isang Higante. Tinungo ng Higante ang mangingisda at sinabi, "Kakainin kita ngayon."

"Maawa ka sa akin. Huwag mo akong kainin dahil 'pag kakainin mo ako, hindi kakain ang aking asawa," sabi ng mangingisda.

Humalak ang Higante at sinabi, "Anong pakialam ko sa iyong asawa. Maski anong sabihin mo ay kakainin pa rin kita ngayon."

"Anong magagawa ko, kung kakainin mo ako. Pero bago mo ako kainin puwede ko bang malaman kung saan ka nanggaling," sabi ng mangingisda.

Napangiti ang Higante at sinabi, "Galing ako as bote. Saan pa ba. Gusto mo lamang akong antalahin sa pagkain ko sa iyo. Kung gutom lang ako, kinain na sana kita kanina pa," sabi ng Higante.

"Hindi ako maniniwala. Papaano kakasiya sa isang bote ang Higanteng kasing laki ng limang kalabaw," sabi pa ng mangingisda.

"Gusto ko lang na masiyahan ka bago kita kainin. Tingnan mo ako at patutunayan ko sa 'yo na galing ako sa bote," sabi ng Higante.

Naging usok na naman siya at pumasok sa boteng pinang-

galingan niya. Nang nasa ilalim na ito ay inilagay ng mangingisda ang tapon ng bote at saka niya inihagis sa malayo 'yong bote at sinabi, "Ang hindi marunong lumingon sa pinang-galingan ay hindi makakarating sa pararoonan."